

สมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก*

THAI HERBS ADVANCE TO THE WORLD STAGE

พระปลัดชีพ รกขิตธมโม (แก้วนิล)

Prapalad chief Rakkhitthammo (Kaewnil)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: ninsarolux@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก ด้วยกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น วัตถุดิบมีคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในภาพรวมพบว่าสมุนไพรจะได้รับการพัฒนาไปสู่สังคมได้นั้นจะต้องมีแรงผลักดันจาก 3 ภาคส่วนคือ 1) ภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุเป้าหมาย มีการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชสมุนไพรไทยจะได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น 2) ภาคเอกชน ร่วมสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ร่วมลงทุนทั้งการปลูก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเพื่อมุ่งสู่การตลาดอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียม 3) ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่จะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้รวมทั้งตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ให้การบริหารจัดการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์หรือการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มานำสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยจึงมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ ชุมชนมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการดำรงชีวิต องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา และภาครัฐได้สนับสนุนภาคเอกชนร่วมลงทุนและชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลก

คำสำคัญ: สมุนไพรไทย, ก้าวไกล, เวทีโลก

Abstract

This academic article aims to present Thai herbs moving forward to the world stage. With the response to the increasing demands of the world market Quality ingredients and herbal products are number 1 in Southeast Asia. Overall, it was found that for herbs to be developed into society, there must be driving forces from 3 sectors: 1) Government sector: The master plan under the national strategy (2018 - 2037) on the 16th grassroots economic issue will be an important mechanism in driving the national strategy to achieve its goals. The local community economy is promoted to be strong. Have the potential to compete able to rely on oneself realize

* Received 5 September 2024; Revised 20 October 2024; Accepted 22 October 2024

the importance of local wisdom Thai medicinal plants will receive increased demand in the world market, 2) The private sector joins in creating medicinal plants into industrial businesses. For health and well-being, join us in investing in planting processing products to meet standards for sustainable marketing. Herbal plant products have been developed to become OTOP premium. The community that owns the area must transfer knowledge and set up community enterprise groups for environmentally friendly production. This includes management, including personnel, budget, equipment, or the use of modern technology and efficient management. Let's take Thai herbs forward to the world stage, and 3) The community uses herbs for their daily living. Knowledge is transmitted through wisdom, the government sector has supported the private sector to invest, and the community has developed Thai herbs until they are in demand. Credibility has been built through research and innovation until it is a world-class business.

Keywords: Thai Herbs, Moving Forward, World Stage

บทนำ

พืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคประเทศจึงมีการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษามานาน บรรพบุรุษได้ส่งสมองค์ความรู้ด้านนี้มาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการออกประกาศคุ้มครองตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ 198 ตำรา และตำรับยาแผนไทยของชาติ 30,000 ตำรับ ตำรายาสมุนไพรที่สำคัญ เช่น แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ซึ่งเป็นตำราที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริให้รวบรวมไว้กว่า 1,200 ตำรับ และยังมีตำรายาวัตรโพรที่รวบรวมจากจารึกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์กระทรวงสาธารณสุข, 2558) ดังนั้นประเทศไทยได้นำสมุนไพรมาจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศ ให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค (กาญจนา รอดแก้ว, 2564) ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรของสหประชาชาติและอาจารย์วิทยาลัยแพทย์แผนตะวันออกมหาวิทยาลัยรังสิต เผยกระแสความต้องการสมุนไพรในตลาดโลกเพิ่มขึ้นสูง เน้นไทยควรเร่งพัฒนานวัตกรรมการปลูกให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอ ปลอดภัย มีกระบวนการผลิตเป็นที่ยอมรับรวมถึงมีงานวิจัยรองรับ หากทำได้จะสร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2562)

สมุนไพรไทยแม้จะถูกใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน แต่ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคทั้งด้านความรู้และความเข้าใจของเกษตรกรและผู้ประกอบการ ปัญหาด้านกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการรักษาเกินจริง การส่งเสริมให้นำการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านมาใช้ในระบบสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาสายพันธุ์สมุนไพรและการสกัดสารสำคัญยังมีการดำเนินการน้อย และการวิจัยทางการเกษตรและการแพทย์ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ ซึ่งคณะกรรมการการวิสามัญเห็นว่าเพื่อให้การพัฒนาสมุนไพรไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน การส่งเสริมพืชสมุนไพรไทยจะต้องอาศัยการวิจัยและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิตซึ่งต้องมีการวิจัยและนวัตกรรม ทั้งต้นน้ำ ได้แก่ การปลูกที่ได้มาตรฐาน การเก็บเกี่ยวและการขนส่งที่ดี กลางน้ำ ได้แก่ โรงงานแปรรูปขั้นต้นหรือขั้นสูงที่ได้มาตรฐาน และปลายน้ำ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถส่งไป

จำหน่ายยังต่างประเทศได้ (คณะกรรมการวิชาการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา, 2566)

สมุนไพร [สะหมุนไพร] น. ผลิผลธรรมชาติ ได้จากพืช สัตว์และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยาหรือผสมกับสารอื่นตามตำหรับยา เพื่อบำบัดโรคบำรุงร่างกายหรือใช้เป็นยาพิษ เช่น กระเทียม น้ำผึ้ง รากดิน (ไส้เดือน) เขากวางอ่อน กำมะถัน ยางน่อง โล่ตั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จากงานวิจัยของเกตุกนก พงษ์นุรักษ์และเกษตรชัย และทีมในเรื่องความต้องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของประชาชน ในอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่าในอดีตประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรค ขับสารพิษ ใช้เป็นเครื่องสำอางและอาหารเสริมบำรุงร่างกายและใช้ประโยชน์ด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 100 โดยในปัจจุบันความต้องการด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งลดลงกว่าในอดีต เนื่องมาจากสังคมในปัจจุบันที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป และในอนาคตพบว่าประชาชนมีความต้องการด้านอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นกว่าในปัจจุบัน เป็นเพราะแนวโน้มการบริโภคที่นิยมใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพ (เกตุกนก พงษ์นุรักษ์ และเกษตรชัย และทีม, 2566) สรุปว่า การพัฒนาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ พืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วภูมิภาคได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น แต่ภาครัฐจะต้องสร้างมาตรฐานเพื่อให้สมุนไพรมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ทั้งการประโยชน์ในการป้องกันและรักษาโรค เป็นเครื่องสำอางและใช้เป็นอาหารจนติดเทรนด์ผู้บริโภค

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชสมุนไพรไทย

การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการพัฒนาพืชสมุนไพรไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกพันธุ์พืชที่มีความสมบูรณ์ด้านทานโรค การเตรียมดินที่ปลอดสารเคมี ฤดูกาลปลูกที่เหมาะสมและหรือปัจจัยอื่น ๆ ตามบริบทของพื้นที่ ในงานวิจัยนำพล แปนเมืองและคณะ ในปัจจุบันชุมชนยังคงมีการใช้สมุนไพรเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่การค้าซึ่งโดยมีหมอยาสมุนไพร การใช้สมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพจากสมุนไพรแก่ชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปสมุนไพรและปลูกสมุนไพร โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐที่ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมองค์ความรู้สมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชนรวมถึงส่งเสริมการปลูกสมุนไพร แต่เพื่อการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นดังนี้ 1) อบรมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้าน 2) ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แบบใหม่และการตลาดออนไลน์ 3) ส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และ 4) ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านสู่ชุมชน (นำพล แปนเมือง และคณะ, 2566) การเพิ่มมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของพืชสมุนไพรไทย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเรียนรู้ในขั้นตอนการบริหารจัดการ เก็บข้อมูลถึงผลได้ผลเสียแล้วนำมาพัฒนาสินค้าพืชสมุนไพรจนมีประสิทธิภาพ

ในงานวิจัยของเพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มยังมีปัญหาในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้านการเงินและบัญชี ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการตลาดและด้านการคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐม คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียม (เพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ, 2566) ดังนั้นสมุนไพรไทยในอดีตจากพืชสวนครัวรั้วที่มีเกือบทุกครัวเรือน เป็นอาหารและยาป้องกันที่คนสูงวัยเท่านั้นที่เห็นคุณค่า แต่ปัจจุบันมีการ



พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ เป็นทั้งอาหาร ยาและเครื่องสำอางที่เป็นธรรมชาติและรับรู้ถึงความปลอดภัย

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสื่อโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ทันสมัย การเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรจึงต้องมีการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน ในงานวิจัยของธนัชพร หาได้และคณะ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจมีการวางแผนงานที่ดี แบ่งหน้าที่ชัดเจนและมีค่านิยมร่วมของพนักงานไปในทิศทางเดียวกัน มีภูมิปัญญาหรือนักปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ แต่ยังขาดการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน บุคลากรขาดทักษะความชำนาญ ข้อจำกัดของวัตถุดิบบางชนิด โอกาสของกลุ่มคือ ได้รับการสนับสนุนจากสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรคนพิการ ประกอบด้วยต้นแบบบรรจุภัณฑ์ตะกร้าไม้ไผ่สานจากกระบวนการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนและองค์ความรู้ใหม่ มีตราสัญลักษณ์วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจเพิ่งเริ่มต้นในการทำธุรกิจจึงมีจุดอ่อนมากกว่าจุดแข็ง ดังนั้นควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และโครงสร้างของกลุ่มให้ชัดเจน สร้างประโยชน์จากการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (ธนัชพร หาได้ และคณะ, 2566) จึงสรุปได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ เช่น ชุมชนมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการดำรงชีวิตมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา ดังนั้นหากภาครัฐมีการสนับสนุน ภาคเอกชนร่วมลงทุนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลกได้

ไทยจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร

นกออกแบบนโยบายเสนอไทยจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร (Economic Zone of Innovation for Medicinal Herbs: EZ) เพื่อให้โลกยอมรับสมุนไพรไทยเป็นส่วนประกอบสำคัญมูลค่าสูงในอุตสาหกรรมด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี (Health and Wellness) พร้อมยกสมุนไพรที่มีศักยภาพสูงอย่างกระชายดำ ที่ปลูกได้ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ฟ้าทะลายโจรรองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 แนะนำปลดล็อกกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจบนฐานนวัตกรรม เชื่อสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ได้ 5 แสนล้านบาทภายใน 5 ปี เมื่อสมุนไพรไทยได้รับการยอมรับในด้านสรรพคุณทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงมีแนวคิดนวัตกรรมทำให้บทบาทของสมุนไพรมีความสำคัญในระบบการรักษาด้านสาธารณสุขมากขึ้น มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้คุณค่าและมูลค่าของกลุ่มพืชชนิดนี้มีประสิทธิภาพทั้งการป้องกันและรักษา รวมทั้งเสริมเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมองว่าผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสมุนไพรในตลาดโลกมีแนวโน้มการเติบโตสูงขึ้น 2 - 3 เท่าจากปัจจุบันที่ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สมุนไพรประมาณ 100,000 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมถึง ร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ร้อยละ 20 อย่างไรก็ตามด้วยศักยภาพและโอกาสที่มีของไทยสามารถพัฒนาเข้าสู่ตลาดโลกได้ แต่ทั้งนี้ต้องขจัดปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่แบ่งเป็นด้านวัตถุดิบที่การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ปริมาณวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งคุณภาพของวัตถุดิบไม่เป็นไปตามมาตรฐาน มีการปนเปื้อนของสารเคมีและยาฆ่าแมลง ขาดสายพันธุ์ที่ดีและขาดองค์ความรู้และการถ่ายทอดแนวทางการปลูกอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้ได้ปริมาณสารออกฤทธิ์ไม่คงที่ ตลอดจนราคาซื้อขายยังไม่สม่ำเสมอ

นอกจากนี้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร จะช่วยผลักดันให้สมุนไพรไทยเป็นที่ยอมรับในฐานะที่มีส่วนประกอบสำคัญที่มีมูลค่าสูงในอุตสาหกรรมสุขภาพทั่วโลก เป้าหมายที่จะต้องทำ คือ 1) เป็นศูนย์กลางด้านการวิจัย พัฒนาและนวัตกรรม (Research development and innovation: RDI) สำหรับอุตสาหกรรมสมุนไพร ตั้งแต่ต้นน้ำคือเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ไปจนถึงกลางน้ำ คือโรงงานผลิต และปลายน้ำคือผู้จัดจำหน่าย และเป็น

แหล่งจ้างงานบุคลากรวิจัย 2) ดึงดูดบริษัทชั้นนำมาลงทุนนวัตกรรมสมุนไพรในประเทศไทย ก่อให้เกิดการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมสมุนไพรของภาคเอกชนไทยและต่างประเทศอย่างน้อย 2,000 ล้านบาทภายใน 5 ปี 3) ยกระดับอุตสาหกรรมสมุนไพรจากการขายวัตถุดิบมูลค่าต่ำไปสู่มูลค่าสูงที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยใช้การวิจัย พัฒนาและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในและต่างประเทศอย่างน้อย 5 เท่าหรือประมาณ 500,000 ล้านบาทต่อปีภายใน 5 ปี และเกิดธุรกิจสมุนไพรบนฐานนวัตกรรมเพิ่มขึ้นและ 4) เพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ผู้ประกอบการเอสเอ็มอีและสตาร์ทอัพ ให้สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสมุนไพรในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถเพิ่มรายได้อย่างน้อย ร้อยละ 15 ต่อปี (สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) สรุปว่า การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมจะสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งกระจายรายได้ปลูกได้แคในในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และฟ้าทะลายโจรที่รองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งภาครัฐคือสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) จัดอบรมหลักสูตรการออกแบบนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งนี้จะต้องขจัดปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่แบ่งเป็นด้านวัตถุดิบที่การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ปริมาณวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งคุณภาพของวัตถุดิบไม่เป็นไปตามมาตรฐาน มีการปนเปื้อนของสารเคมีและยาฆ่าแมลง ขาดสายพันธุ์ที่ดีและขาดองค์ความรู้และการถ่ายทอดแนวทางการปลูกอย่างมีคุณภาพ

สมุนไพรไทยสู่เวทีโลก

ประเทศไทยได้ประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพ Medical and Wellness Hub ที่มุ่งยกระดับการให้บริการทางการแพทย์ทั่วไป การแพทย์แผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีศักยภาพ ในการสร้างมูลค่าเศรษฐกิจสุขภาพในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยปัจจุบันสมุนไพรเป็นที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 คาดการณ์ว่าตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประเทศไทย จะมีมูลค่าเติบโตขึ้นกว่า 2 เท่า จากที่มีมูลค่าราว 52,000 ล้านบาท จะเติบโตเป็น 104,000 ล้านบาท ในปี 2570 เพราะทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น โดยที่ผ่านมามีผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถสร้างรายได้กว่า 2,467 ล้านบาท มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จำนวนกว่า 17,300 รายการ และได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ กว่า 2,000 รายการ รวมถึงมีการขยายผลการปลูกสมุนไพรต้นน้ำ จาก 18,000 ไร่ เป็น 1,059,818 ไร่ ส่งผลให้เกษตรกรเข้าถึงการปลูกสมุนไพรได้มากขึ้น จากเดิม 5,400 ราย เป็นกว่า 360,000 ราย ทั้งยังมีโรงงานภาคเอกชนที่ผลิตยาสมุนไพร 1,000 แห่ง มีโรงงานสกัด 11 แห่ง และมีโรงพยาบาลที่สามารถผลิตสมุนไพรที่ได้รับมาตรฐาน GMP 46 แห่งทั่วประเทศ ส่งผลให้มูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในหน่วยบริการสุขภาพทั่วประเทศ มีมูลค่าเติบโตขึ้นเฉลี่ยปีละกว่า 1.5 พันล้านบาท และสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศ รวมกว่า 56,944 ล้านบาท ในปี 2566 ที่ผ่านมามีส่วนการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา มีการพัฒนาต่อยอดสมุนไพรแซมเปียน จำนวน 12 รายการ มีผลงานวิจัยมากกว่า 141 โครงการ เพิ่มมูลค่าการส่งออกกว่า 6,604 ล้านบาท มีการลงทุนเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมพัฒนาสมุนไพรอย่างครบวงจร เพิ่มขึ้นเป็น 3,631 ล้านบาท จำนวน กว่า 1,295 โครงการ โดยการจัดงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 21 จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจสมุนไพรตั้งแต่ต้นทาง กลางทางและปลายทาง คาดว่าจะมีเงินสะพัดตลอดทั้ง 5 วันกว่า 300 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2567ก) สรุปว่า การประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพของประเทศไทย พืชสมุนไพรไทยจึงมีความสำคัญในด้านการตลาดในการ



สร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพราะปัจจุบันทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น

ประเทศไทยมีการนำเสนอผลการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาสมุนไพรไทย ซึ่งอยู่ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2565 ทั้งนี้ตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ภาครัฐภาคเอกชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินงานร่วมกันทำให้ประเทศไทยมีการส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้นกว่า 12,211 ล้านบาท มีขนาดตลาดสมุนไพรหรือมูลค่าการบริโภค เฉลี่ย 46,916.44 ล้านบาท แต่ในปี 2563 ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค (COVID-19) ทำให้ได้รับผลกระทบ มูลค่าการบริโภคลดลงร้อยละ 12.7 และเริ่มกลับมาขยายตัวอีกครั้งในปี 2564 จนถึงปัจจุบัน (Thecoverage, 2565) สมุนไพรและเครื่องเทศที่นิยมส่งออกจากประเทศไทยสู่ต่างประเทศ เช่น โหระพา ประเทศไทยขึ้นชื่อเรื่องรสชาติที่โดดเด่นโดยมีสมุนไพรแห้งและเครื่องเทศให้เลือกมากมายและส่งออกทั่วโลก สมุนไพรแห้งรวมทั้งใบโหระพาไทยนั้นง่ายต่อการจัดเก็บและมีการอายุการเก็บรักษาที่ยาวนานกว่าเมื่อเทียบกับสมุนไพรสด การที่โหระพามีจำหน่ายในรูปแบบแห้งนั้นทำให้สะดวกในการขนส่งระหว่างประเทศ และทำให้ชุมชนไทยทั่วโลกที่มักใช้โหระพาในการปรุงอาหารทานที่บ้านสามารถหาซื้อโหระพาได้ง่ายขึ้น โหระพาไทยเป็นสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมและเผ็ดร้อน อีกทั้งยังเป็นส่วนประกอบสำคัญในสูตรอาหารไทยหลายเมนู สมุนไพรชนิดนี้สังเกตได้ง่าย ๆ จากลำต้นที่มีสีม่วงและใบหยักที่สะอาดตา โหระพาไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรสชาติให้กับอาหารแต่ยังช่วยทำให้อาหารดูน่ากินอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นโหระพาไทยยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมายเนื่องจากมีวิตามินและน้ำมันหอมระเหยสูง ซึ่งช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันและดีต่อระบบย่อยอาหาร โหระพาไทยนับได้ว่าเป็นมรดกตกทอดทางอาหารไทยอันล้ำค่า และได้กลายเป็นสมุนไพรที่นิยมในตลาดโลกอย่างไม่ต้องสงสัย

สมุนไพรที่ขึ้นชื่อและนำไปปรุงอาหารได้หลากหลายเมนูอีกชนิดหนึ่งคือตะไคร้ ตะไคร้เป็นเครื่องเทศที่ใช้กันทั่วไปในอาหารไทยเป็นสมุนไพรที่เพิ่มรสชาติและกลิ่นหอมให้กับอาหาร เป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องการให้กลิ่นฉุนฉุนและดอกไม้ ทำให้เป็นที่นิยมสำหรับการผสมในชา ชุป ของหวานและอื่น ๆ อีกมากมาย ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศแห่งรายใหญ่ที่สุดในโลก และได้ใช้ประโยชน์จากความนิยมของตะไคร้ี้โดยส่งไปยังประเทศต่าง ๆ ในต่างประเทศ สมุนไพรนี้มีให้เลือกหลายรูปแบบ ทั้งแบบสด แบบแห้ง แบบผงและเป็นน้ำมันหอมระเหย ทั้งประโยชน์และสรรพคุณทางยาทำให้ตะไคร้เป็นช่วยสร้างมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมเครื่องเทศและสมุนไพร ส่วนสมุนไพรที่มีชื่อว่าข่า เป็นหนึ่งในสมุนไพรแห้งที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการส่งออกจากประเทศไทย มันเป็นสมุนไพรที่อยู่ในตระกูลเดียวกับขิงและมีรสที่คมชัด รสคล้ายดินและมีกลิ่นหอมของส้มเล็กน้อย ข่ามีสองประเภทหลักคือ ข่า (greater galangal) และกระชาย (lesser galangal) สำหรับข่า (greater galangal) นั้นจะมีรสที่เข้มข้นและฉุนกว่า ในขณะที่กระชาย (lesser galangal) จะอ่อนกว่าและหวานกว่า ทั้งสองอย่างมักใช้ในการทำซุป สตูและแกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปรุงอาหารไทยเชื่อกันว่ามีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมาย รวมถึงสรรพคุณช่วยต้านการอักเสบ ต้านเชื้อแบคทีเรียและไวรัส สมุนไพรนี้ยังมักใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยาสมุนไพรแผนโบราณ

เครื่องเทศและสมุนไพรไทยเป็นที่ต้องการทั่วโลกในด้านรสชาติที่สดชื่นและสรรพคุณทางยา ประเทศไทยส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศมูลค่า 67 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2564 จุดหมายปลายทางหลัก ได้แก่ ปากีสถาน ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (USA) ซึ่งมีส่วนแบ่งรวมประมาณ 44 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นถึงความนิยมของวัตถุดิบที่มีกลิ่นหอมเหล่านี้ ด้วยรสชาติที่เข้มข้นและประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงไม่น่าแปลกใจที่ทั้งสามประเทศนี้ยังคงนำเข้าเครื่องเทศและสมุนไพรไทยเพื่อยกระดับอาหารของพวกเขา สมุนไพรและเครื่องเทศเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่ออาหารในประเทศดังกล่าว แต่ยังมีความสำคัญในการทำอาหารภายในครัวเรือนของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชุมชนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ สำหรับชาวไทยในต่างแดนการ



เข้าถึงสมุนไพรและเครื่องเทศแบบไทยแท้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรุงอาหารดั้งเดิมของบ้านเกิด และเพิ่มกลิ่นอายของความคิดถึงให้กับอาหารของพวกเขา ด้วยการผสมผสานของสมุนไพรและเครื่องเทศเหล่านี้เข้ากับสูตรอาหารของพวกเขา ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถรักษาไว้ซึ่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมและแต่ยังได้เพลิดเพลินกับรสชาติที่เข้มข้นและมีชีวิตชีวาของอาหารไทยด้วย การใช้สมุนไพรและเครื่องเทศไทยทำให้วัฒนธรรมการทำอาหารของไทยยังคงเติบโตและสร้างชื่อเสียงให้กับอาหารในระดับโลก (Discover, 2567) จึงสรุปได้ว่าสมุนไพรไทยได้รับความนิยมบริโภคและการตอบรับจากตลาดต่างประเทศ จากกรณีสมุนไพรทั้ง 3 ชนิดคือ โหระพา ขิงและตะไคร้ ซึ่งทั้งสามชนิดนี้มีความโดดเด่นในการเป็นส่วนผสมของอาหารและเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนไทยได้ไปอาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลก จึงเป็นตัวเร่งให้ตลาดมีการเติบโตเร็วขึ้นเช่นกัน

ฟ้าทะลายโจร กัญชงกัญชา ภูมิปัญญาสู่ยานอก

จากกรณีฟ้าทะลายโจรยาประจำบ้านที่ถูกถอดออกจากการรักษาโรคเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (Coronavirus disease starting in 2019: Covid-19) ในคู่มือเวชปฏิบัติ เมื่อเดือนมิถุนายน 2567 และใส่ยาฟาวิพิราเวียร์ (ซึ่งเชื้อไวรัสคือและไม่อยู่ในตำรับการใช้ก่อนหน้านี้มานานแล้ว) ขณะนี้โรงพยาบาลได้ใส่ยาฟาวิพิราเวียร์แทนฟ้าทะลายโจร จนมีการยื่นบันทึกคำร้องของกรรมการโควิด กรรมการแพทย์และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ต่อรัฐมนตรีสาธารณสุข ซึ่งฟ้าทะลายโจรมีราคาถูกลงได้ในประเทศไทย แต่ยาฟาวิพิราเวียร์ต้องสั่งวัตถุดิบจากต่างประเทศและให้ห้องปฏิบัติการผลิตออกมาเป็นแคปซูล ฟ้าทะลายโจรใช้ได้ในการใช้หัด ตั้งแต่เริ่มต้นมีอาการจนครบห้าวันไม่ทำให้ดับอักเสบ ในช่วงปลายปี 2563 ถึงมีนาคม 2564 พบว่าไม่มีปอดบวมในคนที่ได้รับฟ้าทะลายโจร และปอดบวม ร้อยละ 10.7 ในคนที่ไม่ได้ยา และไม่พบการอักเสบจากการตรวจหาระดับการอักเสบในร่างกาย (C-reactive protein: CRP) ในคนที่ได้รับยา (0% ต่อ 17.9%) ถึงแม้จะมีคนติดเชื่อในการศึกษาไม่มากแต่เป็นการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด และยังพบปอดบวมในหนึ่งรายจากทั้งหมด 243 ราย ในกลุ่มที่ได้รับฟ้าทะลายโจร และ 69 รายจากทั้งหมด 285 ราย ในกลุ่มที่ไม่ได้รับในระยะต่อมาเมื่อเริ่มมีการระบาดสายพันธุ์อัลฟาจากโรงพยาบาลจังหวัดอุดรราชธานี 344 ราย (เม.ย.-ส.ค.64) หลังผู้ป่วยได้รับยาสารสกัดหยาบฟ้าทะลายโจร มีความรุนแรงของโรคในเรื่องการไอ เจ็บคอ ไข้ ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ถ่ายเหลว หายใจเหนื่อยลดลง การรับรสและการได้กลิ่นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (การตรวจแอนติเจนแบบเร็ว (Antigen Test Kit) เป็นการตรวจหาเชื้อโรคโควิด-19 โดยตรวจหาสารพันธุกรรม (Antigen) ของเชื้อโรคโควิด-19 ในระบบทางเดินหายใจด้วยตนเองโดยใช้ไม้สวอบ (swab) เก็บสารคัดหลั่งที่เยื่อโพรงจมูก เป็นการตรวจปริมาณไวรัสที่ไม่สามารถบ่งบอกความรุนแรงของโรคได้และการตรวจแล้วไม่เจอเชื้อไวรัสไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่ายาฟาวิพิราเวียร์มีสรรพคุณการรักษาดีกว่าฟ้าทะลายโจร

ส่วนกรณีกัญชงกัญชามีบทบาทช่วยรักษาโรคทางสมอง มีส่วนประกอบที่ไม่ทำให้ร่างกายเกิดการเสพติดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่า CBN เป็นตัวที่สามารถยับยั้งกระบวนการ oxytosis/ferroptosis ในระดับของพลังงานของเซลล์สมองไมโทคอนเรีย และปรับแต่งหน้าที่การทำงานให้ดีขึ้นเพื่อวิเคราะห์เส้นทางกลไกการทำงานของ CBN คณะนักวิทยาศาสตร์จาก Salk institute for Biological Studies และ Shirley Bioscience Center USA จึงได้ทำการค้นหาส่วนประกอบที่อยู่ใน CBN และทำให้ได้ CBN analogs ใหม่ 4 ตัว ซึ่งทำการพิสูจน์ว่าสามารถปกป้องเซลล์ประสาท และมีคุณสมบัติผ่านทางไมโทคอนเรียเหมือนกับ CBN แต่เก่งกว่า ทั้งนี้รวมถึงการทดสอบในหลอดทดลองในเซลล์ และ Drosophila model ซึ่งรายงานในวารสาร Redox Biology 2024 ประเทศไทยมีพืชสมุนไพรกัญชงและกัญชาอยู่พร้อม รวมทั้งสามารถที่จะนำไปใช้ในคนป่วยในสถานะต่าง ๆ ที่มีการอักเสบในอวัยวะทั้งตับและอื่น ๆ รวมถึงสมองในรูปของสมองเสื่อมสมองอักเสบ ผลข้างเคียงที่เกิดตามมาทางจิตอารมณ์ การแข็งเกร็งของกล้ามเนื้อ เป็นต้นและมีอาการดีขึ้นโดยที่ไม่ได้ใช้ยาปัจจุบันในขนาดสูงหรือโดยที่ยา

ปัจจุบันไม่สามารถเยียวยาอาการได้แล้ว (ไทยรัฐ, 2567ข) งานวิจัยของมนัสชนิษฐ์ ชัยสุวรรณและคณะ มีการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์โดยมีการนำกัญชาไปใช้รักษาโรคมะเร็งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหาในการใช้ประโยชน์ในวงการแพทย์ คือ นโยบายของรัฐและกฎหมายมีความไม่ชัดเจน หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เข้มงวดเกินไป ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในการผลิตการศึกษาวิจัยและการพัฒนา การขาดความรู้ความเข้าใจและข้อมูลที่จำเป็นในการใช้ประโยชน์ (มนัสชนิษฐ์ ชัยสุวรรณ และคณะ, 2566) สรุปว่า ฟ้าทะลายโจรจะมีทางรอดกลับมาเป็นยาประจำบ้านหรือไม่ ส่วนกรณีกัญชากัญชาจะเข้ามามีบทบาทในการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันได้หรือไม่อย่างไรนั้น ภาครัฐจะมีบทพิสูจน์ที่ชัดเจนในอนาคตต่อไป

สรุป

การศึกษาสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่เวทีโลก ประเทศไทยได้จัดทำแผนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นเศรษฐกิจฐานรากที่ 16 จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุ มีการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งพืชสมุนไพรไทยซึ่งมีอยู่ทั่วภูมิภาคได้รับกระแสตอบรับในความต้องการของตลาดโลกเพิ่มขึ้น แต่ภาครัฐจะต้องสร้างมาตรฐานเพื่อให้สมุนไพรมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ทั้งการประโยชน์ในการป้องกันและรักษาโรค การสร้างมูลค่าเพิ่มให้พืชสมุนไพรไทยในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ เพราะมีปัจจัยเกื้อหนุนอยู่หลายประการ 1) ชุมชนมีการการสมุนไพรในการดำรงชีวิตมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญา 2) ภาครัฐได้สนับสนุน ภาคเอกชนร่วมลงทุนและชุมชนได้ร่วมพัฒนาสมุนไพรไทยจนเป็นที่ต้องการ มีการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการวิจัยและสร้างนวัตกรรมจนเป็นธุรกิจก้าวไกลสู่ระดับโลก เช่น ปัจจุบันสมุนไพรและเครื่องเทศที่นิยมส่งออกจากประเทศไทยสู่ต่างประเทศ เช่น โหระพา ตะไคร้และข่า รวมทั้งเครื่องเทศและสมุนไพรไทยที่มีรสชาติสดชื่นและมีสรรพคุณทางยา ประเทศไทยส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศมูลค่า 67 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 2564 จุดหมายปลายทางส่งออกหลัก ได้แก่ ปากีสถาน ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (USA) ซึ่งมีส่วนแบ่งรวมประมาณ 44 ล้านเหรียญสหรัฐ เป็นสถิติและข้อมูลที่สร้างผลกระทบเชิงบวกที่สร้างโอกาสให้พืชชนิดนี้ การจัดตั้งเอิร์ธฮับหรือเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมจะสร้างพืชสมุนไพรสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม Health and Wellness ทั้งกระจายคำที่ปลูกได้แค่ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และฟ้าทะลายโจรที่รองรับความต้องการของตลาดจากสถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมา การประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE THAILAND เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการแพทย์และสุขภาพ Medical and Wellness Hub ของประเทศไทย พืชสมุนไพรไทยจึงมีความสำคัญในด้านการตลาดในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพราะปัจจุบันทัศนคติและค่านิยมของผู้บริโภคนั้นเปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น แต่ประเด็นในอนาคตของฟ้าทะลายโจรจะมีทางรอดกลับมาเป็นยาประจำบ้านหรือไม่ ส่วนกรณีกัญชากัญชาจะเข้ามามีบทบาทในการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันได้หรือไม่อย่างไรนั้น ภาครัฐจะมีบทพิสูจน์ที่ชัดเจนในอนาคต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพรไทยควรเน้นไปที่การสนับสนุนวิจัยและนวัตกรรมในทุกกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีคุณภาพสูงและได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ควรใช้เทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสมุนไพรไทยและนำเข้าสู่ตลาดสากล โดยเน้นการทำตลาดเชิงสร้างสรรค์เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสมุนไพร พร้อมกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนในกระบวนการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยมีการฝึกอบรมและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจนวัตกรรมสมุนไพร (Herb Hub) เพื่อขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการผลิตและการวิจัยสมุนไพรระดับโลก



เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 48-66.
- เกตุกนก พงษ์นุรักษ์ และเกษรชัย และหิม. (2566). ความต้องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของประชาชน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(3), 136-146.
- คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา. (2566). รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง แนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2567 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/601550>.
- ไทยรัฐ. (2567ก). ต้นสู่เวทีโลก “สมุนไพรไทย” ตลาดกำลังโต ปลื้มมูลค่าค้าปลีกสูงสุดในอาเซียน. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2796681>.
- ไทยรัฐ. (2567ข). ยาไทยฟ้าทะลายโจร ภูมิปัญญาสู่ยานอก. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2804216>.
- ธัชพร หาได้ และคณะ. (2566). การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรคนพิการ ตำบลแม่ตาวอำเภอแม่สลอด จังหวัดตาก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 61-70.
- นำพล แปนเมือง และคณะ. (2566). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรพื้นบ้านกรณีศึกษา: ตำบลโป่งเปือย อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 12(1), 37-50.
- เพ็ญศรี ฉิรินังและคณะ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ความเป็นโอท็อปพรีเมียมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรจังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 17(1), 96-107.
- มนัสชนิณ ชัยสุวรรณ และคณะ. (2566). การศึกษาการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์ของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (แผน ก.) ในจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(4), 1274-1287.
- มหาวิทยาลัยรังสิต. (2562). การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลก. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-online-detail/herb01>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์ กระทรวงสาธารณสุข. (2558). ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/4810>.
- สถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). นวัตกรรมแบบนโยบายเสนอจัดตั้ง “เฮิร์บฮับ” หลังทั่วโลกยอมรับสมุนไพรไทยคุณภาพสูง เชื่อเพิ่มมูลค่า 5 แสนล้านใน 5 ปี. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/8478/>.
- Discover. (2567). ส่งออกสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีฤทธิ์มีนเมาของไทยไปทั่วโลก. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://www.dhl.com/discover/th-th/e-commerce-advice/e-commerce-sector-guides/exporting-herbs-and-spices-from-thailand>.

Thecoverage. (2565). 'สมุนไพรรักษา' ขึ้นแท่นอันดับ 1 ภูมิภาค ตลอด 6 ปี ส่งออกแล้วกว่า 1.2 หมื่นล้าน คาดมูลค่าตลาดรวม 46,916.44 ล.บาท. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/3873>.